

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

Diasorozat az általános iskola 7. osztály számára
a földrajz tanításához

EURÓPA – SZOVJETUNIÓ

Magyar Diafilmgyártó Vállalat

OOK

TANÉRT

Az eszközt fejlesztette:
az Országos Oktatástechnikai Központ
8200 Veszprém, Szabadnép u. 15.

Az eszközt forgalomba hozza:
az Országos Tanszergyártó és Értékesítő Vállalat
Budapest VIII., Szentkirályi u. 8.
Levélcíme: TANÉRT 1428 Budapest, Pf: 2.

A sorozatot tervezte:
dr. Ormainé Jónás Ilona
az OPI munkatársa

Szerkesztette:
Földi Etelka tantárgyi szerkesztő

Lektor:
Földi Etelka

A taneszköz iskolai beszerzését és használatát
a Művelődési Minisztérium 20553—13/1984. IX. számon engedélyezte.

ÉSZAK-EURÓPA

1. A Geiranger-fjord

A norvég tengerpart mellett elhaladó Észak-atlanti-áramlás miatt a keskeny, mélyvízű tengeröböl egész évben hajózható, ezért hajóforgalma élénk.

2. A fjordok és a fjellek vidéke

A felvétel a Borkenes és Sortland településeket ábrázolja. Mindkét település az É. sz. 68° – 69° -a közötti szigeteken fekszik. A fjordokat feszített vasbetonhíd köti össze. Megfigyelhetők a jég által legyalult, legömbölyített hegyhátak.

3. Jellegzetes norvég táj

Jégformálta tál alakú völgyekkel, ahol szerpentin út vezet keresztül (Romsdal).

4. A Finn-tóvidék

A Turkutól északra lévő Kaukolanharju morénagát és a Pyhäjärvi-tó az ország DNy-i részének két jellegzetes tájképi komponense.

5. A Punkaharju földhát

Finnország természeti érdekessége a morénagátak rendszere. A tóvidéken hosszanti lapos földnyelvek (ózok) húzódnak keresztül. Legszebb közülök a Punkaharju.

6. Éjféli Nap

Kilátás a Puijo toronyból a Kallavesi-tóra.

7. Auróra Borealis Tromső felett

A naptevékenység másodlagos hatásai a sarki fény és az északi fény. A sarkvidékeken, pontosabban a Föld mágneses pólusait övező tartományokban különösen feltűnő a felső légkör ragyogása, fénylése. A Napból érkező sebesen száguldó ionok, elektronok ütköznek a ritka atmoszférai atomjaival, molekuláival, ezeket gerjesztik és fénykibocsátásra készítik. A jelenség a Földtől kb. 100 km magasságban alakult ki.

8. Lapp család Norvégiában

A családok egy része még ma is nomád körülmények között él.

9. A Lofoten-szigetek (osztott kép)

Mint úszó jégtábla helyezkedik el az Északi-tengerben a 365 szigetből álló Lofoten-szigetcsoport.

A szigetek jellegzetes halászfalvak. A kép a szigetcsoport legdélibb szigeteit ábrázolja.

Jobb oldalon a halszáritást láthatjuk.

10. Kőolajkút az Északi-tengeren

Az Északi-tengerrel határos országok közös célja, hogy a 80-as évek végére a kőolajszükségletük 1/4-ét saját forrásból fedezzék.

11. Osló – városháza, a város kikötője

A jellegzetes északi stílusú városháza vörös téglából épült. Kiállítási csarnok és üzletek találhatóak benne.

12. A Ra I. papiruszhajó

Ezzel vitorlázott át Heyerdahl expedíció 7 főből álló személyzete 1969-ben az Atlanti-óceánon. Marokkóból indultak, úticéljuk a Barbados-szigetek volt. A hajó ma a Kon-Tiki múzeumban található.

13. Kiruna

Lappföld közepén, az Északi-sarkkörtől 112 km-rel északra fekszik Kiruna. Területét tekintve a világ legnagyobb városa, több mint 7700 km². Itt emelkedik Svédország legmagasabb hegye, a 2117 m-es Kebnekaise, és itt van a Föld legnagyobb föld alatti bányája. Évente 28 millió tonna vasércet termelnek ki speciális gépek segítségével.

14. Ipari robot

A gépesítés magas fokú az iparvidékeken. Európa országai közül Svédországban működik a legtöbb robot: 1200 db. (Az NSZK-ban 1000, Franciaországban 500). A képen egy ASEA ipari robot látható.

15. Svédország fővárosa

Csodálatos fekvésű, 700 éves város *Stockholm*. 12 szigeten épült, ezeket 40 híd kapcsolja össze. Balra a városháza egy részét látjuk. Stockholm lakóinak száma 1390000 fő, ezzel Svédország legnépesebb városa.

16. A Skåne nevű komphajó

Trelleborg (Svédország) és Sassnitz (NDK) közötti összeköttetést biztosító hajó a személyszállítás mellett járművek (vasúti szerelvények, gépkocsik, autóbuszok) szállítására is alkalmas.

17. Faúsztatás – víztisztító berendezés (osztott kép)

Finnországban évente 16 millió m³ fát szállítanak (úsztatnak) a fűrésztelepekre, feldolgozó üzemekbe. Az ország legfontosabb nyersanyagát 6500 km hosszú úton szállíthatják úsztatással.

A feldolgozó ipar óriási kapacitása és a hazai erdők kímélése miatt import faanyagot is feldolgoznak. Finnországban évi 6 millió tonna cellulózt állítanak elő. A cellulózgyártás melléktermékeit évtizedeken keresztül a vizekbe eresztették. Ma kémiai és biológiai tisztítás segíti a vizek „légzését”. Képünkön forgólapátos berendezéseket, „rotorokat” látunk, amelyek a víz állandó keverésével biztosítják a víz levegőztetését a Saimaa-tavon.

18. Helsinki – a kikötő

19. Nyírfaerdő Helsinki belvárosában

A modern várostervezésben érvényre jut a környezetvédelem.

20. Gázvezeték építése Dániában

21. Heringek tartósítása

A Dániához tartozó Bornholm szigeten a tartósítást speciális füstöléssel – kizárólag égerfa felhasználásával – végzik.

22. Izland (osztott kép)

A sziget geotermikus hője elektromos energiát szolgáltat: lakásokat, üvegházakat fűt, üzemeket működtet. A forró gőz nagynyomású vezetékeken jut el a felhasználás helyére.

A kép jobb oldalán: *sókvirágzás* a geotermikus források közelében lerakódó ásványi anyagokból, sókból. Ezek rendszerint nagy vastartalmúak, s a belőlük képződő kemény kéreg elzárja a természetes források útját. Az innen induló meleg vizet szállító csővezetékekben is lerakódnak, elzárják a vezetékeket.

23. A Kirkjufell-vulkán

Izland szigetén, a 217 m „magas” kis vulkán kitöréseit látjuk. A felette gomolygó füst magassága eléri a 9000 m-t. A fekete füst és hamu keveredik a vulkáni gőzzel. A forró láva a tengerbe ömlik, s megszilárdulva új szigetet képez, ami feltölti az öblöt.

NYUGAT-EURÓPA

24. Pusztuló magaspart

A meredek tengerpart anyagát a partra kifutó erőteljes hullámok, valamint az apály-dagály váltakozása miatti vízszintváltozás pusztítja. A kőzetek nem tudnak ellenállni az óriási nyomásnak, ezért megrepedeznek, letöredeznek. Az így keletkező meredek tengerpartok előtt felhalmozódnak a letöredezett szikladarabok. Kikötésre alkalmatlan ez a tengerpart.

25. Pusztuló magaspart

Anglia legnyugatibb része a „Föld vége”. A nyugati partot a viharos Atlanti-óceán pusztítja.

Itt kerül egymáshoz legközelebb az európai és az amerikai kontinens (5000 km), itt van a „legnyugatibb” európai benzinkút, kocsmá stb.

26. Dűnék Kelet-Angliában az Északi-tenger partján

A Norfolk és Suffolk környéki só- és homokdűnék kevés védelmet nyújtanak az Északi-tenger lapos partján. A vihardagályok óriási pusztítást végeznek. A kelet-angliai partvidéken az elmúlt évszázadok során egész városokat, falvakat nyelt el a tenger.

27. Skóciai táj – Campbells

Az 1085 m magas hegyet a képen hó fedi, bár Skóciában igen ritka a hó. A hegység legömbölyített formái, lankás oldala röghegységre utalnak. A hegytető kopár, az erdőket itt már fenyő alkotja.

28. Wales erdős tája

A lombos erdőkkel borított dombvidéki táj az óceáni éghajlat következtében üdezőld.

29. Bazaltoszlopok az írországi Antrim grófságban

Az Ir-sziget északkeleti fokán a különös alakzatú sziklákat gyakran nevezik a világ 8. csodájának. Ez az óriási gát vulkáni eredetű: a láva lassú és egyenetlen lehűlése miatt a bazalt oszlopformában szilárdult meg. A tenger erős hullámozása vájta ki az Óriások kútját.

30. A windsori-kastély

A Windsori dombon több vár épült. A kastély a királyi család lakóhelye. A középső részt 1070-ben, a többi részét 1327–77 között építették, de a későbbi századokban sokat alakítottak rajta. A kastélyból sétány vezet a windsori parkba. Az üdezőld ligetes táj és az éghajlat összefüggését tükrözi a kép.

31. Juhtenyésztés a Skóciához tartozó Belső-Hebridákon

Az itt tenyésztett juhok adják a legfinomabb szálú gyapjút az egész Nagy-Britanniában.

32. Angol park

A képen látható kastélyt 1480-ban kezdték építeni. A kastély belső udvarát művészien tervezett park veszi körül. A növények magassága a kastély felé haladva emelkedik.

33. Gabonatermelés Anglia déli részén

A fűrészfogszerűen hullámosra koptatott mészkődombok völgyeiben rozsot termelnek.

34. Kagylótenyésztés Észak-Irország sekély tengerpartján

35. Dublin

A mai fővárost 1000 évvel ezelőtt a vikingek alapították. A gyönyörű, tiszta levegőjű város Wicklow-hegység lábánál fekszik, ahonnan a dublini-öbölre lehet látni. A város folyója: a Liffey.

36. Edinburgh főutcája

Skócia fővárosa. A képen balra a gótikus, monumentális Walter Scott emlékmű látható.

37. London: a Tower és a Bridge

A Tower-híd, London „kapuja”, az óceánjáró hajók bejárata a londoni kikötőbe. Az alsó, hármás ívű hídrész szétnyitható, a hajók áthaladását így biztosítják. A felső hídon a gyalogosok közlekednek.

38. London: testőrök a Towerban, London ősi erődítményében.

39. London – Viktória királynő szobra a Buckingham-palotával szemben.

Innen indul ki a Mall – platánfákkal szegélyezett – széles útja, amelynek végén az Admirális diadalíve látható.

40. London – a St. Katharine dokk

A Tower közelében lévő dokk a nevezetes történelmi hajókat őrzi.

41. Parti dűnék kialakulása és fejlődése az Északi-tenger partján

A belga tengerpart dűnéit a megtelepedő növények kötik meg. A dűnesor mindkét végén természetvédelmi területeken óvják az eredeti flórát és faunát.

42. A Flamand mélyföld vízlevezető csatornával

43. A Schelde – Flandria legfontosabb víziútja

Felső szakaszán csatornázott a folyó. A kép előterében belga parasztház van gazdasági épületekkel, melyet a vízlevezető csatorna ölel körül.

44. Antwerpen – a konténerkikötő

A város Belgium legnépesebb települése és a világ egyik legnagyobb tengeri kikötője. Rakpartján 17 száraz dokk és 6 zsilip sorakozik. A kikötő érdekessége, hogy a hajók rakodási ideje itt a legrövidebb.

45. Rendező pályaudvar Antwerpen közelében

A világ legsűrűbb vasúthálózatával rendelkező ország óriás tranzitforgalmat bonyolít le.

46. Brüsszel – a Főtér

A teret körülölelő házakon a gótika és a barokk építészet stílusjegyei váltakoznak. A házak felső szintjén jellegzetes a manzard kiképzés. Az épületek valaha a különböző céhek székházai voltak. A főteret a pusztító tűzvész után egységes elvek alapján építették újjá 1697 táján.

47. Kép a holland delta-vidékről

A Grevelingen-gáton keresztül vezető autópálya ma már összeköti az előzőleg izolált szigeteket a hollandiai deltavidéken. A gát a delta-terv jegyében készült.

48. Szélmalmok Hollandiában

49. Korszerű növényvédelem a tulipánföldeken

Permetezés helikopterről.

50. Tulipánszőnyeg